

Számítógépes fizika Probléma

2002. március 6.

Probléma: *Modellezzük egy vulkán kitörés során kilökődött szikladarab mozgását!*

Modell: Írjuk fel a mozgás Newton egyenletét

$$m \frac{d^2 \mathbf{r}}{dt^2} = \mathbf{G} + \mathbf{F}_{lég} + \mathbf{F}_{fh} + \mathbf{F}_{egyéb}$$

ahol $\mathbf{G}$ a gravitációs erő, $\mathbf{F}_{lég}$ a levegő ellenállási ereje, $\mathbf{F}_{fh}$ a felhajtó erő és $\mathbf{F}_{egyéb}$ az egyéb külső hatásokat leíró erők (pl. Coriolis erő). A modellünket a legegyszerűbb közelítésből kiindulva építjük fel, úgy hogy csak a számottevő hatást leíró erőket hagyjuk meg a mozgásegyenletben.

Modell 1.: A gravitáción kívül hanyagoljunk el minden más erőt és tegyük fel, hogy a gravitációs erőter a mozgás tartományán belül homogén. A hajtás differenciál egyenletét kapjuk:

$$m \frac{d^2 \mathbf{r}}{dt^2} = m \mathbf{g}.$$

Mekkora hibát okoz, hogy homogénnek tételeztük fel a gravitációs teret?

Modell 2.: A légellenállás egyenesen arányos a levegő sűrűségének (ρ_{lev}) és a test A keresztmetszetének (sebesség irányába eső) szorzatával, az arányossági tényező $C_d/2$.

$$\mathbf{F}_{lég} = -v \mathbf{v} \frac{\rho_{lev} A}{2} C_d$$

Feltesszük, hogy a szikla közel gömb alakú és a felületi egyenletlenségek hatását elhanyagoljuk.

Modell 3.: Alacsony sebességekre C_d állandó, de nagy sebességeknél C_d értéke is változhat. Ennek egyik oka a kialakuló turbulens áramlás a másik pedig a hangsebesség átlépésekor kialakuló lökéshullám. Kísérleti adatok azt mutatják, hogy az előbbi nem játszik szerepet a mi esetünkben, de az utóbbi sok esetben igen, mert a kilőtt szikladarabok sebessége elérheti a hangsebességet. Modellünkben *közelítsük* a C_d változását ezt a következő formulával:

$$C_d = \frac{1}{4} (3 + \tanh(v - c)) \quad c = \sqrt{\gamma RT}$$

ahol c a hangsebesség T hőmérsékleten, $\gamma = c_p/c_v$ ami levegőre 1.4. Ez a közelítés csak azt a kísérleti tapasztalatot veszi figyelembe, hogy a gömb esetében a C_d a közel 0.5-ös kis sebességeken felvett értékről ~ 1 -re változik ha a sebesség a hangsebesség fölé emelkedik. Elhanyagoljuk a hangsebesség közelében megfigyelt 'tranzienst' viselkedést.

Modell 4.: Vegyük figyelembe a sűrűség változását a magassággal. Ennek két forrása van a hőmérséklet csökkenés és a szikla feletti levegőoszlop magasságának változása.

Modell 5.: Vegyük figyelembe, hogy a kilövés kezdeti szakaszában a gázok együtt mozognak a sziklával.

Modell 6.: Vizsgáljuk meg a szél hatását!

⋮

Modell 1001.: Relativisztikus effektusok $\ll (-)$